

20 043

Parlementaire Vergadering van de Raad van Europa

BL/ nr. 124

VERSLAG VAN DE ZITTING 2019 (VIERDE DEEL)

Vastgesteld 13 november 2019

1. Inleiding

Aan de vierde en laatste plenaire sessie van 2019 van de Parlementaire Assemblee van de Raad van Europa namen zeven leden van de vaste Nederlandse delegatie deel¹. Tijdens de sessieweek van 30 september tot en met 4 oktober werd het Nederlands parlement vertegenwoordigd door de Eerste Kamerleden **Stienen** (D66, delegatieleider), **Kox** (SP), **De Bruijn-Wezeman** (VVD), **Oomen-Ruijten** (CDA), **De Boer** (GL) en **Koole** (PvdA). Vanuit de Tweede Kamer nam het lid **Omtzigt** (CDA) deel.

De sessie stond in het teken van de viering van het zeventigjarig jubileum van de Raad van Europa. Met verschillende ceremonies, onder andere in het bijzijn van de Franse president Macron, werd stilgestaan bij het feit dat de Europese mensenrechtenorganisatie in 1949 werd opgericht. Inhoudelijk waren leden van de Nederlandse delegatie onder meer actief op de thema's «migranten en slachtoffers van terrorisme», het onderzoek naar de MH17 en de uitwerking van een gezamenlijk sanctiemechanisme tegen lidstaten, die hun verplichtingen op het gebied van mensenrechten, democratie en rechtsstatelijkheid niet nakomen. Verder werd de delegatie, zoals gebruikelijk, hartelijk ontvangen voor een briefing door de Nederlandse Permanent Vertegenwoordiger bij de Raad van Europa, ambassadeur Böcker.

2. Nederlandse interventies in plenaire debatten

Als vertegenwoordiger van het Franse voorzitterschap voerde de Franse Staatssecretaris van Europese Zaken, mevrouw De Montchallin, op 30 september een debat met de Assemblee. Zij verwees in haar speech naar het moeilijke besluit dat de Assemblee in juni had genomen Rusland terug te laten keren na een afwezigheid van vijf jaar. De Assemblee had daarmee laten zien dat het de belangen van burgers boven geopolitiek

¹ Alle aangenomen teksten van deze sessie zijn hier te vinden: <http://semantic-pace.net/default.aspx?search=KjoqfHNlc3Npb25wYXJ0X3N0cl9lbjoiMjAxOSAtIEZvdXJ0aCBwYXJ0LXNlc3Npb24ifGNhdGVnb3J5X3N0cl9lbjoiQWRvcHRIZCB0ZXh0Ilg==&lang=en>

plaatst. Het is van belang dat de meer dan 800 miljoen Europeanen verzekerd zijn van de bescherming van hun fundamentele rechten en Russisch lidmaatschap van de Raad van Europa draagt daar aan bij, vond zij. Rusland heeft zich vrijwillig verplicht om de conventies van de Raad van Europa na te leven en, zo lang het lid is van de organisatie, kan het daar ook op aangesproken worden. De Staatssecretaris zei dat het Franse voorzitterschap zich ervoor zou inzetten dat Rusland al zijn statutaire verplichtingen nakomt. In dat kader vond zij het goed dat de dialoog tussen de Assemblee en het Comité van Ministers versterkt werd. Deze dialoog moet geborgd worden in de nieuwe «joint reaction procedure» (het gezamenlijk sanctiemechanisme), die in januari 2020 klaar moet zijn. De Staatssecretaris noemde vier uitgangspunten, die zij daarbij van belang vond: voorspelbaarheid («predictability»), reactiesnelheid («reactivity»), responsiviteit («responsivity») en omkeerbaarheid («reversibility»). Het moet duidelijk zijn dat de Raad van Europa in staat is om desgewenst snel sancties op te leggen, die in de praktijk werken, maar die ook weer ingetrokken kunnen worden, als een lidstaat alsnog zijn verplichtingen aan de organisatie naleeft.

De heer **Omtzigt** vroeg de Staatssecretaris vervolgens of dit ook betekent dat het Comité van Ministers Rusland gaat aanspreken op medewerking aan het onderzoek naar het neerschieten van de MH17. Ook vroeg hij of de Franse regering bereid was om nabestaanden van de slachtoffers te ontmoeten tijdens het side event, dat hij later in de sessieweek organiseerde. Mevrouw De Montchallin antwoordde dat zij zeker bereid was om de nabestaanden in Straatsburg te ontmoeten. Ook wilde zij bekijken hoe de Raad van Europa kan bijdragen aan een goed internationaal, onafhankelijk onderzoek. Zij gaf aan al regelmatig contact met haar Nederlandse collega's te hebben om te bevorderen dat er gerechtigheid en waarheid verkregen wordt voor de nabestaanden.

In een debat over een rapport van de Franse afgevaardigde Waserman **over het verbeteren van de bescherming van klokkenluiders in Europa** (doc. nr. 14958) op 1 oktober deed de heer **Omtzigt** een beroep op zijn collega's om klokkenluiders ook te beschermen, als deze corruptie in hun eigen politieke partij of regering blootleggen. Te vaak wordt de klokkenluider als het probleem gezien, zei hij. Hij hekelde de benarde positie waar Edward Snowden zich nog steeds in bevindt, zelfs nadat de Assemblee had bepaald dat hij als klokkenluider moet worden gezien. Ook de vermoorde Maltese journalist Daphne Caruana Galizia noemde hij een klokkenluider en hij riep de Maltese regering op om meer te doen om haar moord op te lossen. Vervolgens stelde hij voor dat de Assemblee een algemeen rapporteur voor klokkenluiders benoemde, iemand die het altijd voor klokkenluiders kan opnemen, als zij gevaar lopen.

Diezelfde dag sprak de president van Frankrijk, **Macron**, de Assemblee toe ter gelegenheid van het zeventigjarig bestaan van de Raad van Europa. Hij sprak over het rotsvaste commitment van Frankrijk aan de organisatie. Hij noemde de Raad van Europa het product van Europees humanisme, die in de kern draait om het gevecht voor vrijheid en waardigheid. De organisatie heeft vooruitgang in Europa mogelijk gemaakt door instrumenten te bieden om mensenrechten en sociale rechten te beschermen. Deze rechten staan onder druk, zei de president, waarbij hij specifiek Turkije en Rusland noemde, en meer in het algemeen de fascinatie voor autoritaire regimes. Hij prees het besluit om Rusland terug te laten keren in de Assemblee. Het Russische volk moet erkend worden in het Europees humanisme en de geschiedenis en cultuur van Rusland zijn fundamenteel Europees. Het Russisch lidmaatschap van de Raad van Europa heeft Russische burgers veel opgeleverd: het einde van de doodstraf, het recht om individuele petitie aan te bieden en om bescherming te zoeken bij het Europees Hof voor de Rechten van de

Mens. De beslissing om deze rechten van Russische burgers te blijven beschermen, doet niets af aan de vastberadenheid om Rusland aan te spreken op zijn gedrag in de «frozen conflicts», de langslpende territoriale conflicten.

Voorts sprak de president over de verzwakking van multilaterale samenwerking. Het antwoord hierop moet zijn dat zowel de zorgen en angsten van burgers als hun individuele rechten en vrijheden serieus worden genomen, tegelijkertijd. Openbare orde handhaven is niet hetzelfde als demonstraties verbieden. En landsgrenzen bewaken is niet hetzelfde als asielsecht ondermijnen, aldus de president. Hij noemde Franse wetgeving op het gebied van terrorismebestrijding en internettransparantie als voorbeelden van het streven naar een precieze balans. De heer Macron sprak van een «ethische spanning» in onze democratieën, waar volksvertegenwoordigers tegenwoordig mee moeten omgaan. Hij noemde dit een historische uitdaging voor Europa en de controverses die hierbij horen, essentieel voor de democratie.

De heer **Kox** vroeg president Macron of Frankrijk de snelle toetreding van de Europese Unie tot het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM) steunde. De president liet daar geen twijfel over bestaan: hij steunde de toetreding van de EU tot het EVRM zonder reserves.

In een debat op 2 oktober over een rapport **over de bescherming van en steun aan slachtoffers van terrorisme** (doc. nr. 14957) wees mevrouw **Oomen-Ruijten** erop dat slachtoffers niet alleen direct na een terreurdaad steun en bescherming nodig hebben, maar ook op lange termijn. Het rapport van de Assemblee bood daartoe een schema of stappenplan, dat mevrouw Oomen van harte ondersteunde.

Op 3 oktober hield de Assemblee een spoeddebat **over het redden van personen (migranten en vluchtelingen) uit de Middellandse Zee**. Mevrouw **Stienen** bepleitte dat de Raad van Europa, de EU en individuele lidstaten een manier moeten vinden om de levens van vluchtelingen, asielsezoekers en migranten, op land of in de zee, effectief te beschermen. De bescherming van mensenlevens moet altijd voorrang krijgen over politieke dilemma's of juridische onzekerheden. Zij verwees hierbij naar recente uitspraken van de Mensenrechtencommissaris van de Raad van Europa, Dunja Mijatovic, die stelde dat lidstaten het recht hebben om hun veiligheid en grenzen te beschermen, maar ook de plicht hebben om mensen te beschermen op basis van maritiem recht en vluchtelingenrecht.

Tijdens een speciale viering van het 70-jarige jubileum van de Raad van Europa op 3 oktober spraken alle fractievoorzitters. De heer **Kox** sprak namens Verenigd Europees Links. Hij wees daarbij op de verplichting die het lidmaatschap van de Raad van Europa met zich brengt om bij te dragen aan een grotere eenheid in Europa inzake rechtsstatelijkheid, mensenrechten en fundamentele vrijheden, en sociaaleconomische vooruitgang. Politici hebben een speciale verantwoordelijkheid om de belofte van de Raad van Europa van een beter en veiliger leven voor alle burgers, waar te maken. Hij riep de Assemblee op om meer werk te maken van de eenheid en de effectiviteit van de organisatie. De Raad van Europa kent inmiddels meer dan 200 conventies en veel aanvullende instrumenten. De Assemblee had in april 2019 zijn voorstel overgenomen om het eigen besluitvormingsproces te versterken. Dit, gekoppeld aan een roemrijk verleden, geeft de Raad van Europa een unieke positie om fundamentele rechten en vrijheden van burgers te beschermen. Met politieke wilskracht en de bereidheid om onderling geen geopolitieke conflicten uit te vechten, kan de Assemblee veel goed werk verrichten voor de 830 miljoen burgers uit de lidstaten, aldus de heer Kox.

Later die dag sprak de heer **Kox** ook in een debat over een rapport **over het functioneren van democratische instituties in de republiek Moldavië** (doc. nr. 14963). Hij beschreef Moldavië als een «veroverde staat» («captured state»), waarin een oligarch de macht van de staat heeft overgenomen voor zijn privé belangen. Terwijl Moldavië steeds verder afgleed en één man de politiek en economie in het land controleerde, stonden de Raad van Europa en de Europese Unie erbij zonder in te grijpen. Gelukkig is de achteruitgang tot stand gekomen, zei de heer Kox. Er is een nieuwe regering aangetreden, die goede intenties heeft uitgesproken. Maar de heer Kox vond dat er nog te veel mensen in de gevangenis zaten als gevolg van het optreden van het oude regime. Hij riep ertoe op dat deze voormalige dissidenten zo snel mogelijk zouden worden vrijgelaten.

3. Nederlandse bijdragen in de commissies

Op dinsdag 1 oktober spraken de delegatieleiders in de Assemblee onder leiding van President Pasquier met het «Presidential Committee», bestaande uit de voorzitters van de politieke groepen en de secretaris-generaal, over de uitwerking van de «joint reaction procedure». Dit betreft een nieuwe complementaire procedure tussen het Comité van Ministers, de Parlementaire Assemblee en de secretaris-generaal van de Raad van Europa in het geval een lidstaat zijn statutaire verplichtingen niet nakomt. In april 2019 besloot de Assemblee op voorstel van de heer Kox met een ruime meerderheid tot zo'n procedure, in mei 2019 gevolgd door het Comité van Ministers. Op 1 oktober werd gesproken over een «non-paper», een werkdocument en discussiestuk, dat als zodanig niet formeel geamendeerd hoefde te worden.

De heer Kox opende de gedachteswisseling door eraan te herinneren dat het voorstel voor een «joint reaction procedure» een voorstel van de Assemblee zelf was. Daar waar in het verleden de organisatie een zekere onmacht uitstraalde en de *bereidheid* om te handelen, zich niet automatisch vertaalde in de *mogelijkheid* om te handelen, zou een «joint reaction procedure» daadkracht mogelijk maken. In het verleden kon de Assemblee nooit interveniëren in discussies van het Comité van Ministers over artikel 7, 8 en 9 van het Statuut van de Raad van Europa; deze procedure zou de Assemblee dat recht wel geven. Er moest nog veel uitgewerkt worden, meende de heer Kox, maar de Assemblee was de goede richting ingeslagen. Hij was blij met de eerdere toezegging van de Franse Staatssecretaris van Europese Zaken, dat ook het Comité van Ministers zich ervoor inzet om begin 2020 een uitgewerkte procedure te hebben.

Na afloop van de discussie vroeg President Pasquier de delegaties om, in aanvulling op de discussie in deze vergadering, tot uiterlijk 25 oktober 2019 verder schriftelijk commentaar te leveren of nadere vragen te stellen.

Meerdere leden waren actief in het kader van rapporteurschappen waarin zij gekozen waren. Zo hield mevrouw **Stienen** op 1 oktober in het «Equality and Non-Discrimination Committee» een hoorzitting in het kader van haar rapport over de genderspecten van buitenlands beleid. Mevrouw **De Bruijn-Wezeman** werd in het «Committee on Social Affairs, Health and Sustainable Development» gekozen als rapporteur op het thema «handel in menselijk weefsel.» Het «Legal Affairs Committee» koos de heer **Omtzigt** als rapporteur inzake de terugkeer naar huis van buitenlandse Daesh-soldaten die in Syrië hebben gevochten. Mevrouw **Oomen-Ruijten**, als voorzitter van het «Political Committee», sprak af met de voorzitters van het «Equality Committee», het «Legal Affairs Committee» en het «Committee on Social Affairs, Health and Sustainable Development» om voor april 2020 een debat voor te bereiden over een nieuwe conventie inzake kunstmatige intelligentie.

4. Overige

De heer **Omtzigt** organiseerde op 1 oktober een side event over het onderzoek naar het in 2014 boven Oekraïne neergeschoten passagiersvliegtuig MH17 en de gebrekkige medewerking van Rusland aan dit onderzoek. Daarvoor had hij enkele nabestaanden van Nederlandse slachtoffers van de vliegtuigramp uitgenodigd om in Straatsburg hun verhaal te doen. De Assemblee werkt aan een rapport over het internationale onderzoek naar de MH17 en de (gebrekkige) wijze waarop Rusland hier een bijdrage aan levert.

Tot slot waren de Kamerleden op dinsdag 1 oktober aanwezig bij een officiële ceremonie in de opera van Straatsburg, waar onder andere de Nederlandse songfestivalwinnaar Duncan het zeventigjarig jubileum van de Raad van Europa luister bijzette.

De voorzitter van de delegatie,
Stienen

De griffier van de delegatie,
Westerhoff